

ISSN 2450-6486

www.ehs-ss.pl

UDC [378. 064. 3 : 316. 454. 52] :111. 32

DOI: 10.38014/ehs-ss.2020.2.08

Наталія АВДИМИРЕЦЬ

Комунікативна компетентність як засіб спілкування студентської молоді: філософський вимір

Загальна постановка проблеми. Необхідність вдосконалення соціальної освіти зумовлена процесом інтеграції нашої країни в загальноєвропейський простір, сучасними змінами суспільного розвитку та вимог до системи освіти. Культурно-освітній простір обумовлює формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців. Все це вимагає створення науково обґрунтованих підходів щодо реалізації, особливо що стосується питання компетентності майбутніх фахівців щодо адаптації у сфері професійної діяльності. У зв'язку з цим особливе зацікавлення викликає контекст комунікативної компетентності, яка характеризується високими вимогами до якості професійної підготовки та її практичного спрямування, тісним взаємозв'язком із закладами освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно з аналізом наукових джерел, питанням професійної освіти та професійної підготовки фахівців присвячені дослідження науковців: Л. Коваль, В. Поліщук, Н. Собчак, А. Турчін та ін. До проблеми управління

людськими ресурсами організації на засадах компетентнісного підходу у наукових працях зверталися такі закордонні вчені, як М. Армстронг, Р. Боятцис, Д. Дубоїс, Л. Спенсер, В. Байденко, А. Субетто та ін., а також вітчизняні фахівці В. Луговий, О. Слюсаренко, Ж. Таланова та інші. Педагогічні умови формування культурологічної компетентності студентів обґрунтовано у дослідженні Л. Маслак.

Аналіз низки філософсько-педагогічних досліджень дав можливість стверджувати, що проблема комунікативної компетентності, як засобу спілкування студентської молоді, з урахуванням філософського виміру є недостатньо вивченою, тому потребує уточнення і більшої уваги дослідників.

Мета і завдання статті. Враховуючи актуальність проблеми та недостатній рівень її дослідження, ставимо за мету вивчення та аналіз структури комунікативної компетентності, як спілкування студентської молоді у процесі професійної підготовки. Для реалізації мети необхідно виконати низку завдань: висвітлити сутність поняття «комунікативна компетентність», розглянути її структуру, з'ясувати роль комунікативної компетентності у процесі спілкування серед студентської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Разом з процесом модернізації, що розпочала Україна, чітко визнавши орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи, з новою актуальністю постав науковий дискурс про освітні орієнтири вітчизняної педагогіки, філософії освіти. Лібералізація суспільства зробила будь-які системи принципово відкритими, що і є основою для формування дискурсу освіти [6]. Перспективи формування нового філософського бачення комунікативної компетентності, як спілкування студентської молоді, на нашу думку, повинні враховувати принцип дійсного гуманізму в Освіті, оскільки саме гуманістичне управління покликано актуалізувати ціннісну спрямованість соціальних інтересів.

Основою комунікативної компетентності є інформація, яка формує її культурний світ. Отже, соціально-антропологічний та аксіологічний вимір філософії комунікативної компетентності дають можливість на основі результатів філософського аналізу сутності феномену комунікативної компетентності і її змісту в кожній конкретній соціальній системі формувати своєрідну ієрархію цінностей, норм спілкування та інших факторів, за допомогою яких людина може оцінювати події, явища, вчинки і загальну поведінку

свою та інших людей, як с позиції сенсу життя, життєвих цінностей і орієнтацій, так і з позицій морально-етичної парадигми даної соціальної системи [6].

Центральною категорією комунікативної компетентності є категорія «професійної діяльності», під якою слід розуміти процеси активної взаємодії суб'єкта з об'єктом. У рамках антропології людина розглядається як цінність, що є витвором і знаряддям духу, який формується культурою і сам її створює. Зосереджуючись на комунікативній компетентності як засобі спілкування, вважаємо за необхідне окреслити значення поняття «компетентність». У загальному розумінні «компетентність» - це 1) наявність знань і досвіду, необхідних для ефективної діяльності в заданій предметній області; 2) якість людини, що володіє всебічними знаннями в якійсь галузі і думка якого тому є вагомою, авторитетною. Під «комунікативною компетентністю, як засобом спілкування студентської молоді», ми розуміємо цілісну систему знань, що включає складний і тривалий процес в професійній підготовці майбутніх фахівців.

Грунтовне дослідження комунікативної компетентності, як засобу спілкування студентської молоді передбачає висвітлення теоретико-філософсько-педагогічного рівня розгляду. Для висвітлення теоретико-філософсько-педагогічних засад ми здійснимо аналіз проблеми сутності феномена комунікативної компетентності студентської молоді, розглянемо структуру комунікативної компетентності, як засіб спілкування студентської молоді з урахуванням формування комунікативної компетентності у професійній підготовці.

Комунікативна компетентність майбутнього фахівця є однією із форм навчання у закладах освіти, що дозволяє закріплювати й поглиблювати раніше набуті знання, здобувати нові, формувати та розвивати практичні навички та вміння. Зрозуміло, що це - сукупність всіх навичок (сума певних знань, здатність людини діяти нормами, правильно діяти). Освіта, завдяки системності, формує у студентів уміння підходити до аналізу речей і процесів з різних позицій, охопити їх різносторонній підхід до проблем освіти, виховання розвиває наукове мислення. Якість і надійність основ освіти залежить від рівня науковості системи освіти. Разом з тим освіта реалізує й різноманітні функції, слугує універсальним засобом, механізмом вирішення багатьох життєвих проблем людини і суспільства [6]. Як відомо, комфортна співпраця – це можливість удосконалювати

свої навички й дізнаватися про нове, збагачувати проект власними надбаннями, наповнювати його своїм сенсом [5, С. 185]. У такому контексті і з огляду на наш час, коли Європа розкриває багато можливостей, комунікативна компетентність, як засіб спілкування, впливає на індивіда та на його розуміння світу. Чи створює прагнення комунікативна компетентність, як засіб спілкування до рефлексії, до обов'язків по відношенню до професійної підготовки?

Відомо, що навчання через дію використовується як один з ефективних засобів навчання, при якому швидко купуються міцні знання і вміння, засвоюються загальнолюдські цінності. Широко відомо, що ми запам'ятовуємо 10% того, що чули, 60% того, що бачили, 90% того, що робили. Навчання через дію означає розвиток, як результат особистого досвіду. Мета навчання через дію полягає в тому, що студентська молодь вирішує проблеми, шукає рішення і самостійно визначає свою діяльність. Активно беручи участь в плануванні діяльності, студенти стають більш відповідальними за її результати, за свої вчинки і дії.

На основі аналізу сучасної літератури науковці розмежовують у професійній підготовці поняття «компетентний фахівець» та «кваліфікований фахівець». Зрозуміло, що метою впровадження компетентнісного підходу до навчання є його практична зорієнтованість. Компетентний фахівець відрізняється від кваліфікованого тим, що не лише володіє певним рівнем знань, умінь, навичками, а й здатний реалізувати їх у своїй професійній діяльності. Крім того запровадження компетентнісної моделі навчання відкриває можливості до перевірки результативності, технологічності та ефективності навчання [6, С. 61].

Професійна компетентність – це інтегративна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця [3, С. 722]. Так, згідно з дослідженнями Е. Мельник, така інтегрована характеристика свідчить про наявні можливості особистості щодо успішного виконання певного виду професійної діяльності [6]. Отже, компетентність це здатність до здійснення реальної, життєвої дії та кваліфікаційна характеристика індивіда, взята в момент його включення в діяльність, оскільки у будь-якої дії існують два аспекти – ресурсний і продуктивний, і саме розвиток компетентності визначає перетворення ресурсу в продукт.

У контексті нашого дослідження детального висвітлення потребують сутнісні особистості комунікативної компетентності студентської молоді у процесі професійної підготовки та здійснення аналізу її структури. Сутність поняття «комунікативна компетентність, як засіб спілкування студентської молоді» розглянемо на основі аналізу її структури (рис. 1).

Оскільки компетентність є ознакою діяльності людини, то структурно вона має відображати відповідну діяльність. Аналіз наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних вчених дозволив виокремити такі її складові, як - самостійно пізнавальна діяльність, соціально трудова діяльність, цивільно-громадська діяльність, культурно-дозвіллева діяльність [1]. Але які у нашому випадку глобальні, структурні зміни будуть потрібні для досягнення комунікативної компетентності, як засіб спілкування студентської молоді (наприклад, переосмислення світогляду або саморефлексії людини)?

Отже, знання виходять зі свідомості активної дії, воно є поза гранями речового емпіричного світу та сукупності соціальних та релігійних, наукових і політичних бачень. З нашої точки зору, даний факт може бути інтерпретований, як стан людини.

Комунікативна компетентність, як спілкування студентської молоді (поділ за сферами)	
Самостійно пізнавальна діяльність (когнітивна складова)	Соціально трудова діяльність
засвоєння способів придбання знань з різних джерел інформації.	вміння аналізувати ситуацію на ринку праці, оцінювати власні професійні можливості, орієнтуватися в нормах і етиці взаємовідносин, навички самоорганізації.
Цивільно-громадської діяльності (товариство)	Культурно-дозвіллевої діяльності (особистість)
виконання ролей громадянина, виборця, споживача.	включаючи вибір шляхів і способів використання вільного часу, культурно і духовно збагачують особистість

Рис. 1. Структура комунікативної компетентності, як спілкування студентської молоді

Більш детально розглянемо соціальну структуру з урахуванням організаційних та методичних вимірів окресленого процесу.

Під соціальною структурою комунікативної компетентності, як спілкування студентської молоді в окресленому аспекті наукової розвідки розуміємо основні вихідні положення, що визначають вплив на свідомість індивіда через фонове очікування, але індивід не обмежується пасивним сприйняттям соціальної структури. Він надає їй особистісний емпіричний сенс, і в результаті впливає на неї, переробляє, а іноді і істотно деформує. Рядовий індивід не усвідомлює того, що в своїй повсякденній діяльності стає суб'єктом соціальної взаємодії і творення соціальної дійсності. На думку Гарфінкеля, соціальне життя постає впорядкованим тільки тому, що члени товариства активно зайняті наданням сенсу всьому тому, що відбувається в процесі спілкування [2].

Іншими словами, соціальна група студентської молоді, де завжди відбувається соціалізація через засвоєння стійких соціокультурних стандартів поведінки, залежить від когнітивної діяльності. Реальна група має не тільки свою структуру, але і свої переконання, своє бачення. Студентська молодь це соціальна група, об'єднана за рядом ознак якоюсь духовною субстанцією (інтересом, метою, усвідомленням своєї особистості тощо). Це не просто сукупність людей, об'єднаних за формальними або неформальними ознаками, а групова соціальна позиція, яку займає сучасна студентська молодь. Їх спосіб взаємозв'язку здійснюється через групові інтереси, групові норми і цінності, культурно-дозвілєву діяльність та утворює стійкі соціальні відносини. Особливістю є їхня мобільність, відкритість до переходу з однієї соціальної групи в іншу.

Зближення рівня культури в культурно-освітньому просторі, професійній підготовці і освіти, різних соціально-професійних груп призводить до формування загальних соціокультурних потреб і тим самим створює умови для поступової інтеграції соціальних груп, систем їх цінностей, їх поведінки і мотивації. Цінність пронизує багато питань філософського дискурсу, і тому в результаті можна констатувати той факт, що соціальна група виступає як колективний суб'єкт соціальної дії і її активності, результатом якого є соціальні зміни і побудова системи багаторівневих соціальних зв'язків і відносин з іншими суб'єктами.

Таким чином, з нашої точки зору, організація комунікативної компетентності, як засіб спілкування студентської молоді, зокрема

у професійній підготовці, буде більш ефективною за умови, взаєморозуміння на індивідуальному підході та культурному спілкуванні. Тому що головне завдання базової сучасної освіти можна визначити, як забезпечення умов для становлення моральної свідомості особистості, вироблення її головної життєвої позиції, ціннісних орієнтацій, переконань і мотивів діяльності. Все це буде сприяти більш повному прояву здібностей і обдарувань в плані подальшої самореалізації особистості протягом життєвого шляху. Така освіта повинна бути спрямована на формування загальнокультурної компетентності людини, яка буде не просто виходити за межі професійної сфери, але і буде впливати на саму професійну сферу, в якій задіяний освічений фахівець [6].

Але чи потребує прагнення до саморозвитку певного набору комунікативної компетентності у студентської молоді? Якщо компетентність (лат. *competens* - відповідний, належний, здібний, знає) - якість людини, що володіє всебічними знаннями в будь-якій галузі і думка якого тому є вагомою, авторитетною. Тоді комунікативна компетентність, як спілкування студентської молоді, це одночасно і частина, і ціле. Звучить як парадокс, але все правильно. Кожен з нас всередині себе несе цілу систему саморозвитку комунікативної компетентності. Наші вчинки, наші думки, наша діяльність, вибір шляхів і способів використання вільного часу, ставлення та відповідальність - все це збагачує особистість як на культурному та професійному рівні, так і на антропологічному та духовному рівні.

Фундаментальні категорії філософії набувають прагматичного смислу в умовах нового образу соціального світу, таким чином в освіті створюється ціла картина нового світогляду людини. На думку дослідників: «... головною проблемою у цій ситуації постає відсутність механізмів творення і трансляції концептуального (ціннісно-сміслового) та контекстуального (критично відрефлексованого, інноваційного) знання. Пізнавальна ситуація у такому розумінні актуалізується як необхідність індивідуального пошуку способів, засобів та прийомів осмислення епістемології, гносеології та методології нового знання, що відповідає сучасній антропологічній ситуації... нове знання потрібне передовсім педагогам і психологам, але саме вони реалізують особистісно орієнтоване навчання й виховання, вчителям, які працюють у формальній та неформальній освіті й спираються у своїй діяльності на можливості індивідуального підходу...» [4]. Т. Ярмач, наполягає, що саме у сфері освіти послідовно розвиваються здібності та формують-

ся життєві прагнення особистості [6]. Отже, компетентність це всього лише мала частина професійної інформації, яку отримують студенти під час процесу професійної підготовки. Але як у величезному океані важлива кожна крапля, так і компетентність не випадкова в комунікації. Чи може вона без неї існувати? Звичайно зможе. Але це буде вже інша інформація. Чи може комунікація всередині нас бути наповнена іншим? Так. Але тоді і ми будемо не ті, хто є сьогодні.

Таким чином, можемо зробити висновок, що саморозвиток комунікативної компетентності у студентської молоді повинен бути. Дослідники пропонують: «... сучасна освіта має допомогти молодій людині збагнути свою глибинну сутність, виявити свою духовну основу, сформувати свій національний характер, професіоналізм, виховати почуття загальної української гордості...» [6]. Нова парадигма філософії комунікативної компетентності, яка націлена на формування ефективного процесу професійної діяльності постає складною соціально-економічною системою в умовах глобалізації, потребує антропологічного обґрунтування всієї комунікативної компетентної проблематики, посилення ціннісно-сміслових засад сучасного освітнього процесу та антропологічної експертизи якості освітніх рішень.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Як підсумок зазначимо, що результати наукової розвідки дали можливість підкреслити важливу роль комунікативно-компетентнісної складової, як засоба спілкування студентської молоді у процесі професійної підготовки, оскільки кожен індивід розглядається як унікальна особистість, яка з самого початку має потенціал розвиватися у всіх аспектах і брати на себе відповідальність за власний розвиток. Поняття саморозвитку засноване на концепції виховання зсередини навідміну від навчання ззовні. Студентська молодь - це головна дійова особа не тільки в освіті, а й у культурно-освітньому просторі, тобто і вихователем, і учителем і філософом її є вона сама, а функції ВНЗ - створити умови, надихнути кожного студента, вести по шляху особистісного зростання, аби студенти постійно відчували потребу в саморозвитку і самовдосконаленні своїх умінь, знань, навичок.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми, тому що, якщо говорити про загально філософське розуміння комунікативної компетентності, то це – механізм роботи професійних можливостей людини, і список її складових залишається відкритим для його подальшого удосконалення.

References:

1. Гарфинкель Г. Концепция и экспериментальные исследования «доверия» как условия стабильных согласованных действий / Пер. с англ. А. М. Корбута. - Социологическое обозрение, 2009. - Т. 8. - № 1. - С. 3-25.
2. Гарфинкель_Гарольд <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B0%D1%80%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D0%BB%D1%8C,%D0%93%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B4>
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед.. наук України ; гол. Ред.. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Особистісно-професійний розвиток учителя Нової української школи: світові освітні практики, український контекст: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (6-8 червня 2019 р., м. Мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С. М., Яковенко І. О. Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2019. 315 с.
5. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет - конференції «Вітчизняна наука на зламі епохи: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. Наук. Праць. – Переяслав - Хмельницький, 2019. – Вип. 48. С. 185.
6. Філософія в сучасному світі : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22-23 листопада 2019 р. // Ред. Кол. Я. В. Тарароєв, А. В. Кіпенський, Л. В. Перевалова [та ін.]. – Харків : «Точка», 2019. 202 с.

Transliteration of References:

1. Garfinkel' G. (2009). Konceptsiya i eksperimental'nye issledovaniya «doveriya» kak usloviya stabil'nyh soglasovannyh deistvii. Per. s angl. A. M. Korbuta. Sociologicheskoe obozrenie. 8(1). 3-25.
2. Garfinkel'_Garol'd <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B0%D1%80%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D0%BB%D1%8C,%D0%93%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B4>
3. Entsiklopediia osvity / Akad. ped.. nauk Ukrainy; hol. Red.. V. H. Kremen . (2008). – K. : Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
4. Osobystisno-profesiinyi rozvytok uchytelia Novoi ukrainskoi shkoly: svitovi osviti praktky, ukrainskyi kontekst (2019). Materialy II Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu (6-8 chervnia 2019 r., m. Melitopol, Ukraina) / Red.-uporiad. Dubiaha S. M., Yakovenko I. O. Melitopol: FOP Odnoroh T.V. [in Ukrainian].
5. Vitchyzniana nauka na zlami epokhi: problemy ta perspektyvy rozvytku: Zb. Nauk. Prats. (2019) Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii. Pereiasliv-Khmelnitskyi, (48). [in Ukrainian].
6. Filosofiia v suchasnomu sviti (2019). Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 22-23 lystopada 2019 r. // Red. Kol. Ya. V. Tararioev, A. V. Kipenskyi, V. Perevalova [ta in.]. Kharkiv : «Tochka». [in Ukrainian].

The Author

Avdymyrets Natalia
 Postgraduate Student,
 Department of History,
 Archeology and Philosophy,
 Melitopol Bogdan Khmelnytsky
 State Pedagogical University,
 Melitopol, Ukraine
 E-mail: ukrnata71@ukr.net

Abstracts

AWDYMIREĆ NATALIA. Kompetencje komunikacyjne jako środek komunikacji młodzieży studenckiej: wymiar filozoficzny.

Artykuł bada kompetencje komunikacyjne jako podstawę skutecznej komunikacji i interakcji społecznych młodzieży studenckiej. Przedstawiono strukturę kompetencji komunikacyjnych, przeanalizowano jej elementy, uwzględniono rzeczywiste obszary kompetencji komunikacyjnych młodzieży studenckiej. Uzasadniona jest konieczność badania przez nowoczesną naukę kompetencji komunikacyjnych jako elementu kompetencji zawodowych przyszłych specjalistów, a także jako czynnik kompleksowego, harmonijnego rozwoju współczesnej młodzieży i określenia jej istnienia. Podkreśla się, że kompetencje komunikacyjne rozwijane są nie tylko za pomocą edukacji, ale także za pośrednictwem wszystkich obszarów przestrzeni kulturowej i edukacyjnej, w których funkcjonuje młoda osoba.

Słowa kluczowe: kompetencje zawodowe, kompetencje komunikacyjne, młodzież studencka, grupa społeczna.

АВДИМИРЕЦЬ НАТАЛІЯ. Комунікативна компетентність як чинник ефективного спілкування студентської молоді: філософський вимір.

У статті досліджено комунікативну компетентність, як підґрунтя ефективного спілкування та соціальної взаємодії студентської молоді. Висвітлена структура комунікативної компетентності, проаналізовані її складові, розглянуті актуальні сфери комунікативної компетентності студентської молоді. Обґрунтовано необхідність дослідження сучасною наукою комунікативної компетенції як складової професійних компетенцій майбутніх фахівців, а також – як чинника всебічного, гармонійного розвитку сучасної молоді та усталення її буття. Підкреслено, що

комунікативна компетентність розвивається не тільки засобами освіти, а й засобами усіх сфер культурно-освітнього простору, у якому функціонує молода людина.

Ключові слова: професійна компетентність, комунікативна компетентність, студентська молодь, соціальна група.

АВДИМИРЕЦ НАТАЛЬЯ. Коммуникативная компетентность как фактор эффективного общения студенческой молодежи: философское измерение. В статье исследована коммуникативную компетентность, как основа эффективного общения и социального взаимодействия студенческой молодежи. Освещена структура коммуникативной компетентности, проанализированы ее составляющие, рассмотрены актуальные сферы коммуникативной компетентности студенческой молодежи. Обоснована необходимость исследования современной наукой коммуникативной компетенции как составляющей профессиональных компетенций будущих специалистов, а также – как фактора всестороннего, гармоничного развития современной молодежи и укрепление ее бытия. Подчеркнуто, что коммуникативная компетентность развивается не только средствами образования, но и средствами всех сфер культурно-образовательного пространства, в котором функционирует молодой человек.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, коммуникативная компетентность, студенты, социальная группа.

AVDYMYRETS NATALIA. Communicative competence as a factor in effective communication among student youth: a philosophical dimension. The article explores communicative competence as a basis for effective communication and social interaction of student youth. The structure of communicative competence is covered, its components are analyzed, actual areas of communication competence of student youth are considered. The necessity of researching modern science of communicative competence as a component of professional competencies of future specialists, as well as as a factor of the comprehensive, harmonious development of modern youth and establishment of its existence, is substantiated. It is emphasized that communicative competence is developed not only by the means of education, but also by the means of all spheres of cultural and educational space in which the young person functions.

Keywords: professional competence, communicative competence, student youth, social group.